

УДК 346.7

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.1.64>

ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ ТА Е-КОНСАЛТИНГ ЯК СУЧАСНІ ФОРМИ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ

Сиротко М.В.,

аспірант Державної установи

«Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова

Національної академії наук України»

ORCID: 0000-0002-0391-8787

Сиротко М.В. Електронна комерція та е-консалтинг як сучасні форми торговельної діяльності: правова регламентація.

Розглядається правова регламентація електронної комерції та е-консалтингу як сучасних форм торговельної діяльності. Стрімкий технологічний та інноваційний розвиток став передумовою інтенсивного нарощення процесів інформатизації усіх сфер господарства. Формування інформаційного суспільства призвело до виходу інформаційно-комунікаційних технологій на новий рівень, що дозволяє вирішувати складні економічні завдання як для окремих комерційних структур, так і в загальнодержавному масштабі. При цьому значна частина економіки та бізнесу стають електронними і переміщуються у глобальне середовище мережі Інтернет. Таким чином, одним із засобів здійснення і підтримки процесів інформатизації в економічному середовищі є електронна комерція. Адже саме вона дає змогу максимально ефективно здійснювати комерційні операції, а також оперативно реагувати на зміни ринку товарів та послуг, розширювати сфери впливу комерційних суб'єктів та посилювати їх конкурентні переваги. У свою чергу, важливим інструментом для розвитку сучасного бізнесу є е-консалтинг. Різноманітність проблем, які виникають під час здійснення господарської діяльності, обумовлює потребу залучення до їх вирішення сторонньої (незацікавленої) особи, яка має відповідні професійні навички та знання, – консультанта. Однак, незважаючи на зростаючу роль електронної комерції та е-консалтингу, як сучасних форм торговельної діяльності в Україні, їх правова регламентація залишається недостатньою. Зокрема, нині чинне законодавство України, яке забезпечує правове регулювання електронної комерції та е-консалтингу, як сучасних форм торговельної діяльності, потребує удосконалення, насамперед, шляхом доповнення спеціальним законодавчим актом щодо е-консалтингу, а також усунення законодавчих прогалів та узгодження законодавчих колізій у частині регламентування електронної комерції. До того ж, очевидно є потреба подальшої гармонізації національного законодавства України із правом Європейського Союзу. Це дозволить вдосконалити господарсько-правове регулювання торговельної діяльності, а також запровадити єдиний підхід до державного регулювання суспільних відносин, що виникають у сфері торговельної діяльності із застосуванням електронних інформаційно-комунікаційних технологій.

Ключові слова: електронна комерція, е-консалтинг, форма торговельної діяльності, господарська діяльність, правова регламентація.

Syrotko M.V. The e-commerce and e-consulting as modern forms of commercial activity: legal regulation.

The legal regulation of e-commerce and e-consulting as modern forms of commercial activity is considered. Rapid technological and innovative development has become a prerequisite for the intensive increase in the processes of informatization of all spheres of the national economy. The formation of an information society has led to the emergence of information and communication technologies to a new level, which allows solving complex economic problems both for individual commercial structures and on a national scale. At the same time, a significant part of the economy and business are becoming electronic and moving into the global environment of the Internet. Thus, one of the means of implementing and supporting informatization processes in the economic environment is e-commerce, which allows for the most effective implementation of commercial transactions, as well as promptly responding to changes in the market of goods and services, expanding the spheres of influence of commercial entities and strengthening their competitive advantages. In turn, an important tool for the development of modern business is e-consulting. The variety of problems that arise during the implementation of economic activities necessitates the involvement of an outside (disinterested) person with appropriate

professional skills and knowledge, a consultant, in their solution. However, despite the growing role of e-commerce and e-consulting as modern forms of commercial activity in Ukraine, their legal regulation remains insufficient. In particular, the current legislation of Ukraine, which provides legal regulation of e-commerce and e-consulting as modern forms of commercial activity, needs to be improved, primarily by supplementing it with a special legislative act on e-consulting, as well as eliminating legislative gaps and harmonizing legislative conflicts in terms of regulating e-commerce. In addition, there is an obvious need for further harmonization of the national legislation of Ukraine with the law of the European Union. This will allow improving the economic and legal regulation of trade activities, as well as introducing a unified approach to state regulation of social relations arising in the sphere of trade activities using electronic information and communication technologies.

Key words: electronic commerce, e-consulting, form of trade activities, economic activity, legal regulation.

Постановка проблеми. Стрімкий технологічний та інноваційний розвиток став передумовою інтенсивного нарощення процесів інформатизації усіх сфер господарства. Формування інформаційного суспільства призвело до виходу інформаційно-комунікаційних технологій на новий рівень, що дозволяє вирішувати складні економічні завдання, як для окремих комерційних структур, так і в загальнодержавному масштабі. При цьому значна частина економіки та бізнесу стають електронними і переміщуються у глобальне середовище мережі Інтернет. Таким чином, одним із засобів здійснення і підтримки процесів інформатизації в економічному середовищі є електронна комерція, яка дає змогу максимально ефективно здійснювати комерційні операції, а також оперативно реагувати на зміни ринку товарів та послуг, розширювати сфери впливу комерційних суб'єктів та посилювати їх конкурентні переваги. У свою чергу, важливим інструментом для розвитку сучасного бізнесу є е-консалтинг. Різноманітність проблем, які виникають під час здійснення господарської діяльності, обумовлює потребу залучення до їх вирішення сторонньої (незацікавленої) особи, яка має відповідні професійні навички та знання, – консультанта. Однак, незважаючи на зростаючу роль електронної комерції та е-консалтингу як сучасних форм торговельної діяльності в Україні, їх права регламентація залишається недостатньою.

Мета дослідження – проаналізувати правову регламентацію електронної комерції та е-консалтингу як сучасних форм торговельної діяльності.

Стан опрацювання проблематики. Окремі аспекти правового регулювання електронної комерції та консалтингу вивчали у своїх працях такі українські дослідники як О.П. Дзісяк, В.К. Лишенко, О.В. Цвик, Г.Ю. Шаркова та ін. Проте дотепер дане питання залишається фрагментарно дослідженим у господарсько-правовій доктрині.

Виклад основного матеріалу. Станом на сьогодні права регламентація сфери електронної комерції відзначається наявністю спеціального законодавства. Зокрема, маємо на увазі Закон України «Про електронну комерцію» від 03 вересня 2015 р. No 675-VIII [1], який визначає організаційно-правові основи діяльності у сфері електронної комерції в Україні, встановлює порядок здійснення електронних операцій з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем та визначає права та обов'язки сторін відносин електронної комерції.

Зміст вказаного закону складають:

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УКРАЇНІ (ст. 1-5), який визначає: сферу застосування Закону; законодавство України у сфері електронної комерції; сутність низки нових понять, таких як, власне, електронна комерція, електронна форма представлення інформації, електронний правочин, дистанційне укладення і виконання правочинів тощо; інформаційні електронні послуги; основні принципи правового регулювання в сфері електронної комерції.

Розділ II. УЧАСНИКИ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ (ст. 6-9), де визначено: коло учасників відносин у сфері електронної комерції; правовий статус продавця (виконавця, поставальника) товарів, робіт, послуг в електронній комерції; правовий статус покупця (замовника, споживача) товарів, робіт, послуг у сфері електронної комерції; правовий статус поставальника послуг проміжного характеру у сфері електронної комерції.

Розділ III. ПОРЯДОК ВЧИНЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПРАВОЧИНІВ (ст. 10-16), в якому законодавець нам наводить положення про: умови електронного правочину; форму електронного правочину; обов'язкову інформацію, що має бути надана споживачам до укладення електронного правочину; обов'язкову інформацію, що має бути надана споживачами до укладення електронного правочину; платежі в електронній комерції; порядок підписання електронних правочинів; захист персональних даних; зберігання електронних документів; час і місце відправки та отримання електронного повідомлення (документу);

Розділ IV. ВИРІШЕННЯ СПОРІВ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ (ст. 17-19), що визначає: по-перше, відповідальність учасників відносин у сфері електронної комерції; по-друге, положення про вирішення спорів між суб'єктами електронної комерції; по-третє, відповідальність за порушення законодавства у сфері електронної комерції.

Розділ V. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ.

Як бачимо, Закон України «Про електронну комерцію» [1] доволі детально врегулює різні аспекти електронної комерції. Варто також зазначити, що в цілому даний нормативно-правовий акт можна визнати вагомим кроком уперед на шляху до розвитку правової регламентації електронної комерції. Зауважимо, що загалом він відповідає принципам європейського законодавства щодо електронної комерції. У свою чергу, це забезпечує змогу в подальшому здійснювати інтеграцію економічних та правових інститутів України в європейський економічний та правовий простір у межах домовленостей відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 року [2].

Утім, попри безперечність позитивного впливу факту прийняття Закону України «Про електронну комерцію» [1] на якість правової регламентації сфери електронної комерції, даний закон, на жаль, не позбавлений недоліків, серед яких чи не найбільш грубим, на наш погляд, цілком виправдано можна визнати вказівку на вже не чинний Господарський кодекс України. Йдеться про ч. 1 ст. 2 закону, де зазначається:

«1. Законодавство України у сфері електронної комерції ґрунтується на Конституції України і складається із Цивільного та Господарського кодексів України, законів України «Про захист прав споживачів», «Про рекламу», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах», «Про телекомунікації», «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», «Про платіжні послуги», «Про фінансові послуги та фінансові компанії», «Про захист персональних даних», міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цього Закону та інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до них» [1].

Як нам відомо, Господарський кодекс України втратив чинність на підставі Закону України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» № 4196-IX від 09.01.2025 року [3].

Зважаючи на вищевказане, доцільно було б ч.1 ст.2 Закону України «Про електронну комерцію» [1] привести у відповідність до нині чинного законодавства, що вимагає негайної реакції з боку вітчизняного законодавства в аспекті внесення необхідних змін. Зокрема, пропонуємо ч. 1 ст. 2 закону викласти у такій редакції:

«1. Законодавство України у сфері електронної комерції ґрунтується на Конституції України і складається із Цивільного кодексу України, законів України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб», «Про захист прав споживачів», «Про рекламу», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах», «Про телекомунікації», «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», «Про платіжні послуги», «Про фінансові послуги та фінансові компанії», «Про захист персональних даних», міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цього Закону та інших нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до них».

Відзначимо, що наведений приклад не становить виключний перелік недоліків Закону України «Про електронну комерцію» [1]. Так, зокрема, також до проблем правового регулювання господарської діяльності у сфері електронної комерції слід віднести: по-перше, неурегульованість захисту прав споживачів від неправдивої рекламної інформації, розміщеної на веб-сайтах або в електронних рекламних оголошеннях, а також від небажаної рекламної розсилки, яка здійснюється за допомогою різних засобів електронного зв'язку; по-друге, невизначеність усіх важливих умов електронного договору, що мають бути обов'язково включені до його змісту; по-третє, недостатність правового регулювання захисту інформації, у тому числі персональних даних споживачів, що стають відомими суб'єкту господарювання у зв'язку із здійсненням господарської діяльності у сфері електронної комерції [4, с. 284].

Як влучно зазначають О.П. Дзісяк, та О.В. Цвик, в Україні відсутнє чітке регулювання, яке б зобов'язувало суб'єктів електронної комерції регулярно переглядати надані дозволи на обробку даних користувачами та видаляти надлишкову інформацію, що збирається інтернет-ресурсами. Це створює ризики порушення прав користувачів та невідповідності міжнародним стандартам у сфері захисту персональних даних. На їх думку, прикладом вдосконалення законодавства може слугувати практика Європейського Союзу, де діє Директива 2002/58/ЄС про конфіденційність та електро-

нні комунікації, а також подальше впровадження Загального регламенту про захист персональних даних - General Data Protection Regulation (GDPR) [5, с. 116].

Принагідно зауважимо, що на теренах Європейського Союзу діє програма «Електронна Європа», спрямована на широке використання громадянами Європейського Союзу новітніх інформаційних технологій, формування нового, єдиного наднаціонального законодавства на рівні Європейського Союзу. До основних принципів правового регулювання електронної комерції в ЄС належать, зокрема: реалізація принципів внутрішнього ринку щодо забезпечення вільного руху послуг інформаційного суспільства; забезпечення поваги до прав і свобод людини при використанні новітніх засобів зв'язку; інноваційний розвиток бізнесу та інвестиції в дослідження; дотримання прав споживачів в електронній комерції. З 1996 року в Європейському Союзі діє законодавство про електронну комерцію. У 1997 році Європейська Комісія ухвалила Європейську ініціативу з електронної комерції, а пізніше, у 2000 році, було прийнято Директиву про певні аспекти послуг інформаційного суспільства та електронної комерції на внутрішньому ринку (Директива про електронну комерцію [6]). Ця Директива базується на принципах внутрішнього ринку Європейського Союзу, зокрема на свободі підприємництва та свободі надання послуг, а також на положеннях про гармонізацію національного законодавства. Директива містить положення, що стосуються договорів, укладених електронним способом, зокрема через Інтернет. Згідно зі статтею 9 Директиви, держави-члени Європейського Союзу повинні виключити з національного законодавства вимоги щодо форми договорів, які перешкоджають використанню електронних договорів. Крім того, Директива зобов'язує держави-члени Європейського Союзу усунути перешкоди для виконання договорів в електронному вигляді взагалі.

Разом з тим, не можна оминати увагою ситуацію щодо правової регламентації е-консалтингу. Передусім слід зазначити, що чітке визначення поняття «консалтинг» відсутнє в чинних нормативно-правових актах. Хоча окремі закони та проекти законів оперують цим поняттям або суміжними поняттями (наприклад, консалтингові послуги), однак виключно у вузькому (спеціалізованому) розумінні та не містять чіткої дефініції таких понять [7, с. 44].

Що стосується наукового підходу, то, наприклад, зарубіжні вчені Л. Грейнер та Р. Мезгер взагалі стверджували, що консалтинг – це галузь, яка не може мати чіткого визначення, адже щойно встановлюються межі консалтингової галузі, як характер консультативної роботи змінюється [8, с. 4]. Українська вчена Г. Шаркова зазначає, що «...слово «консалтинг» утворилося від англ. consulting – «консультування», але поняття «консалтинг» настільки широко застосовується, що цей факт збентежує навіть найдосвідченіших професіоналів у цій сфері» [9, с. 42-43]. У свою чергу, В.К. Лищенко визначає консалтингову діяльність як «врегульований нормами права вид господарської діяльності, яка здійснюється спеціальними суб'єктами господарювання на професійній основі та полягає у наданні консультативної послуги замовнику за плату, на підставі договору» [7, с. 48].

Як слушно зауважує В.К. Лищенко, «з юридичної точки зору консалтингова діяльність є особливим видом господарської діяльності, при цьому загальні підходи та принципи здійснення такої діяльності фрагментарно врегульовані на законодавчому рівні» [7, с. 48]. Так, формально, Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД) не містить консалтингової діяльності як окремого виду діяльності. Відповідно до Національного класифікатора України КВЕД ДК 009:2010 можемо визначити окремі групи видів діяльності, які по своїй суті є консалтингом, зокрема такі як:

- консультування з питань керування (70.2);
- діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування (69.2);
- діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах (71.12) [10].

Проте, проаналізувавши весь масив нормативно-правових актів, які забезпечують господарсько-правове регулювання торговельної діяльності, можна дійти висновку, що дотепер спеціальний законодавчий акт щодо правової регламентації е-консалтингу, як сучасної форми торговельної діяльності, відсутній.

Безсумнівно, потреба прийняття відповідного закону давно назріла. Однак дане питання потребує попереднього більш детального вивчення. Водночас не можна забувати й про практику європейських країн, які в підходах правового регулювання консалтингу орієнтуються на спеціалізацію та врахування окремих видів такої діяльності в своїх законодавчих актах [11, с. 53].

Висновки. Підсумовуючи слід відзначити наступне.

Незважаючи на зростаючу роль електронної комерції та е-консалтингу як сучасних форм торговельної діяльності в Україні, їх правова регламентація залишається недостатньою. Зокрема, нині чинне законодавство України, яке забезпечує правове регулювання електронної комерції та е-консалтингу як сучасних форм торговельної діяльності, потребує удосконалення, насамперед, шляхом

доповнення спеціальним законодавчим актом щодо е-консалтингу, а також усунення законодавчих прогалин та узгодження законодавчих колізій у частині регламентування електронної комерції. До того ж, очевидно є потреба подальшої гармонізації національного законодавства України із правом Європейського Союзу. На наш погляд, це дозволить вдосконалити господарсько-правове регулювання торговельної діяльності, підвищити шанси Української держави на вступ до Європейського Союзу, а також запровадити єдиний підхід до державного регулювання суспільних відносин, що виникають у сфері торговельної діяльності із застосуванням електронних інформаційно-комунікаційних технологій. Зазначене, у свою чергу, сприятиме глобалізації ринків, надасть можливість забезпечити інтеграційні процеси щодо участі нашої держави у міжнародному просторі, приверне увагу іноземних інвесторів до України і, відповідно, покращить інвестиційний клімат.

Насамкінець, зазначимо, що питання правової регламентації електронної комерції та е-консалтингу, як сучасних форм торговельної діяльності, потребує подальшого наукового вивчення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про електронну комерцію: Закон України від 03 вересня 2015 р. № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
3. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 року № 4196-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text>.
4. Петруненко Я.В., Сиротко М.В., Тройніков В.В. Правове регулювання електронної комерції в умовах розвитку цифрової економіки в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. Випуск 79. Ч.1. 2023. С. 278-285. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.79.1.47>.
5. Дзісяк О.П., Цвик О.В. Стан та перспективи правового регулювання електронної комерції в Україні. *Legal Bulletin*. 2024. №14. С. 113–118. DOI: <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2024-14-A15>.
6. Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку: Директива 2000/31/ЄС Європейського парламенту та Ради від 8 червня 2000 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_224#Text (дата звернення: 09.01.2025).
7. Лишеньюк В.К. Консалтингова діяльність: визначення поняття та його розмежування із категоріями. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 2. С. 42-48. DOI: <https://doi.org/10.32782/392276>.
8. Соуса Г.М.Б. Бізнес-моделі управлінського консалтингу: операції з та для цифрової трансформації. Лісабонський університет. 2018. 97 с.
9. Шаркова Г.Ю. Договір консалтингу: дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2011. 220 с.
10. Національний класифікатор України КВЕД ДК 009:2010: затв. Наказом Держспоживстандарту України від 11.10.2010 року <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text>.
11. Коломієць М.В. До проблеми правового регулювання консалтингової діяльності України. *Приватне і публічне право*. 2019. № 1. С. 51-54. URL: http://www.pp-law.in.ua/archive/1_2019/12.pdf.

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.12.2025
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 26.01.2026
Дата публікації: 2.02.2026